

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 16. De iis, quæ necessaria sunt, vt lex humana obligandi vim habeat,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

flori, extendat se tam ad dicta præcepta, quam ad ipsos fidei articulos: cum fideles (quos tanquam Christi oues pascere debet ac conseruare in sanctis moribus, sicut & in sana fide) vexari poterint dubiis circa sanctos mores, sicut circa suam fidem.

Postremum est, diuinam legem positiuam non obligare semper ad mortale, sed interdum tantum modo ad veniale: nempe cum in materia leui versatur; vt cum prohibet dicere verbum otiosum. De qua re plenius in sequen. lib. 13. cum ratio distinguendi inter peccatū mortale & veniale exponetur.

TRACTATUS IV.

De lege humana per quam lex æterna tanquam, per quemdam suum radium nobis manifestatur.

VT ad legem naturalem merito addita fuit diuina positiuam: ita ad vtramque illam humana seu ab hominibus lata, addenda fuit. Primo, vt ea quæ diuina lege naturali vel positiuam constituta essent, determinarentur ad certa tempora, personas, & modos: vt quod lex diuina positiuam præcipit sumendam esse Eucharistiam, lex Ecclesiastica determinat ad tempus Paschale, & ad eos qui habent vltimū rationis; in cap. Omnis vtriusque sexus De pœnit. & remiss. & quod lex naturalis docet puniendos esse fures, lex civilis determinat quoad modum punitionis: nempe vt fustigentur, vel suspendantur vel aliud patiantur. Secundo, vt cōuleretur rudibus & ignaris, qui non possunt ex lege naturæ vel diuina positiuam deducere omnia ad quæ obligantur: per legem enim, humanam de illis specialiter instruuntur. Tertio, vt de multis quæ cum ad humanam vitam spectent, probabiliter tantum ex lege diuina, siue naturali siue positiuam colliguntur, aliquid certi statueretur. Quarto, vt vtraque lex illa diuina, melius custodiretur; dum scilicet humana lex idem quod illa cauet, superaddita temporali pœna transgressoribus: quæ de causa lex diuina dicitur murus, & lex humana antemurale cordis nostri, tanquā faciēs ne Dæmoni ad illud pateat per peccatū aditus.

Legem autem humanam ferre non est cuiusvis hominis: sed vel totius multitudinis, vel personæ publicæ seu habentis potestatem in totam multitudinem, vt D. Thomas 1. 2. quæst. 90. art. 3. ex eo confirmat, quod finis legis sit bonum commune: Ordinare autem aliquid in bonū commune, sit vel multitudinis cui propositum est tale bonum: vel personæ publicæ quæ curam illius gerit. Atque sicut in populo Christiano duo sunt hominum genera ex cap. Duo sunt 12. quæst. 1. vnum Clericorum & alterum laicorum, ita duo sunt legum humanarum genera, Canonica & seu Ecclesiastica: quæ partim quidem ex lege naturali, sed pro maiore parte ex diuina positiuam deducuntur. Alterum ciuiliū seu secularium, quæ ex lege naturali descendunt, vtpote per ratiocinationē probabilem collectæ ex principiis naturali lumine notis. Tam verò Ecclesiastica lex, quæ ciuiliū, est aut generalis, toti multitudini communis; aut particularis, vnius de multitudine, aut paucorum propria: quæle est priuilegium. Generalis rursus aut est scripta, quæ quatenus Ecclesiastica, dicitur Canon; & quatenus ciuiliū, dicitur constitutio: aut non scripta quæ generali nomine dicitur consuetudo. & quatenus Ecclesiastica, dicitur traditio; quatenus verò ciuiliū, dicitur mos. Ac denique tam non scripta quam scripta distinguitur, in pœnalem & moralem: quarum illa est in qua additur pœna ab ipsius transgressore incurrenda. Hæc verò, tantum ostendit quid sit vel non sit faciendum nec pœnam adiciendam. Iam cum lex humana vt generalis, vel vt scripta, vel vt moralis, nullam specialem difficultatem habeat, quin tollatur per ea, quæ vel tractatu primo dicta sunt: in genere de lege: vel proximo dicentur item in genere de ipsa lege humana; occurrit in hoc tractatu dicendum primo, de lege humana in genere: secundo de lege Ecclesiastica seu iure Canonico; tertio, de lege seu iure ciuiliū; quarto, de priuilegio; quinto, de consuetudine; sexto de lege pœnali. Eam verò distinguemus per titulos vt locus sit ordini accommodato ad doctrinæ perspicuitatem

TITVLVS I.

De lege humana vniuerse.

Quod in iudicio de peccatis de lege humana vniuerse, potissimum considerare oportet, & sufficit, est obligatio ipsius: ideoque omitentes cetera, vt illius originem, de qua Gratianus distinct. 7. & Pomponius ff. De Orig. iuris, lege 2. & alia non necessaria ad nostrum institutum, de eadem obligatione tractabimus quatuor capita; ad quæ reuocantur omnia ad illam pertinentia. Primum erit, De iis quæ lex humana requirit vt obligandi vim habeat. Secundum, de iis quos obligat. Tertium, de modo quo obligat. Quartum, de modis quibus tollitur eiusmodi obligatio.

CAPVT XVI.

De iis qua necessaria sunt, vt lex humana obligandi vim habeat.

SVM MARIVM.

- 149 Legem humanam oportet iustam esse, vt vim obligandi habeat.
 150 Duo modi quibus potest esse iniusta.
 151 Oportet item promulgatam esse.
 152 Item post promulgationem expectatum esse aliquod tempus: non tamen in omni lege; quod in particulari declaratur.
 153 An qui ante illud elapsum transgreduntur legem, à peccato excusentur.
 154 An in designatione talis temporis eadem ratio seruanda sit quoad Papales constitutiones qua quoad imperatorias.
 155 Quando constitutiones Papales obligent in prouincia in qua non sunt solemniter promulgatae.
 156 Que constitutiones Papa non obligent ante earum promulgationem factam in prouincia.
 157 Constitutiones Pontificie reuocatorie priuilegiorum non habent vim, donec denuntiate sint iis quorum interest.
 158 Quid tenendum sit de iis quibus irritantur contractus.
 159 Quid item de nouis, quibus antiquæ reuocantur.
 160 Explicatio conditionis requisita, vt lex vim habeat obligandi: nempe vt recepta sit.
 161 Obiectio contra eandem conditionem cum solutione.
 162 Quando peccent qui non recipient legem iustam promulgatam.
 163 In quo consistat non receptio legis, & quid intelligatur nomine communitatis cuius maiorem partem oportet non recipere legem, vt obligandi vim amittat.
 164 Ad talem non receptionem, non requiritur scriptum, aut aliud simile signum reprobationis legis; sed contrarietas in casibus in quibus ea obseruari debebat: siue contrarietas legem ipsam sciatis, siue illam ignorent.
 165 Lex in parte tantum recepta obligat tantum in ea parte.
 166 Non est necesse legem vt vim habeat obligandi, scripto traditam esse.

VT lex humana obligandi vim habeat necessarium est 149: primum, vt iusta sit: quod D. Thomas 1. 2. qu. 96. art. 4. confirmat: quia vim eam accipit à lege æterna à qua deriuatur. Non potest autem à lege æterna deriuari nisi iusta: vt illud Prouerb. 8. satis indicat. Per me reges regnant & legum conditores iusta decernunt.

Duobus vero modis lex humana potest esse iniusta (ad 150: quod plenius intelligendum vide quod dictum est antea n. 19.) vno per contrarietatem ad bonum humanum: vt ea quæ multitudinē onera imponuntur: vel à non habente potestatem, vel non seruata proportionis æqualitate inter partes multitudinis; vel ob propriam cupiditatem; non ob comunem utilitatem. Altero modo per contrarietatem ad bonum diuinum: quo modo iniusta est omnis lex inducens ad idololatriam; immo ad quodcūque aliud, quod sit contra legem diuinam. Atque lex posteriore hoc modo iniusta, non solum non obligat, sed nec licet illam obseruare: quia oportet magis obedire Deo quam hominibus vt habetur Act. 4. Priore autem modo, etsi non obliget de se, quia magis est violentia quæ lex: seruanda est tamen ad scandalum vel turbationē vitandā; quando quidem tali de causa debet homo iure suo cedere: iuxta illud Matth. 5. Qui angariauerit te mille passus, vade cū eò alia duo &c. Ita de hac re loco citato D. Thom. Videri potest

Syluefter in verbo Lex qu. 9. exponens quatenus hæc Diui Thomæ doctrina regulariter vera, exceptionem aliquam patitur: & in qu. 12. docens quomodo legem ferentes iniustam, peccet mortaliter, & tam ipsi quam ipsorum hæredes teneantur ad restitutionem, id est, ad refarciendum damnum quod ex tali lege fecerunt: incurrantque in excommunicationem, si lex sit contra Ecclesiasticam libertatem. Quæ omnia cum propriis locis tractanda sint, in illis nunc non immorabimur.

151. Secundo iuxta illud quod dicitur in cap. In istis, dist. 4. Leges instituantur cum promulgantur; lex ut obligandi vim habeat, requirit ut sit promulgata publicè: vel cerè ex cap. primo, De postulatione Prælatorum §. Verum (vbi Panor. mit. numero 9. id annotat) sit solemniter edita. Ratio autem est: quia cum lex imponatur omnibus, nec incognita seruari possit, lege Leges. Cod. De legibus; debet ita diuulgari, ut possit de facto ad omnium noticiam venire; sicut potest, si vel publicè & solemniter fiantur: aut si priuacim edita sit, publicè & solemniter legatur, vel scripta in locis publicis affigatur, pro diuersa regionum consuetudine. Non esse verò necessarium, legem humanam ut vim obligandi habeat, ita publicari, ut auribus omnium inculcetur, expressum est in citato §. Verum. Et ratio est quia lex alloqui numquam perfectè promulgaretur, cum nulla sit quin aliquos lateat.

152. Tertio, ad eandem obligationem requiritur ut post dictam promulgationem aliquod tempus elapsum sit. Istud ad præcedens ad idendum esse ex communis sententia habet Nauarr. in Enchir. cap. 23. nu. 44. Et patet, quando in ipsa lege prefixum fuerit tempus, quo obligare incipiat: tunc enim lex quantumcūque iam promulgata, non obligat ante illud elapsum. Sic lex à Pio V. edita de dicendis horis canonicis secundum nouum breuiarium, & Romæ promulgata: nec Romani nisi post mensem, nec alij Itali nisi post tres menses, nec reliqui nisi post sex, se astringi putarunt. Cum verò tempus non est præfixum; sed lex simpliciter loquitur; si ea sit generalis constitutio Imperatoris vel Regis, qui sub se habet diuersas prouincias, non obligat, nisi post duos menses ab illius promulgatione facta in eadem prouincia, in qua quis commoratur; ut habetur in Authentico Vi factæ nouæ constitutionis Collat. 3. Quodam sit quoque tenendum de generali constitutione Papæ, magna cōtrouersia est inter Doctores, quos bono numero in utramque partem citat Azor. in prima par. Moral. in situ. libro quinto quest. tertia, negantem tenens, vt & Gabriel Valquez 1. 2. disput. 356. cap. tertio. Sed affirmantem in praxi tenere non est periculum, quam glossa vltima ad textum Decretalium, hac conditione, Nisi aliud in ipsa constitutione caueatur, temperatam confirmat; quia, cum vt leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita sacrorum statuta Canonum, Principum constitutionibus adiunguntur ex cap. 1. De noui operis nuntiatione; illudque iuricium sit consentaneum; nec in iure Canonico cautum sit contrarium; ipsum sanè seruari potest præsertim cum Papa, dum intendit statim obligare, soleat in sua constitutione id exprimere; vt videre est in cap. Cū singula, De præbendis in 6. in Clemētina 2. De hereticis.

De constitutionibus autem inferiorum, eorumque quia in sua gubernatione Superiorem habent: vt capitulorum vel Vniuersitatum vel Episcoporum; Nauarrus loco cit. iuxta communem sententiam addit, & post eum Azor. eas obligare simul ac solemniter promulgantur & sciuntur. Cuius rei ratio est, ex Panor. mit. ad cap. Cognoscetes de constitut. num. 7. quod inferiorum ditto angustior esse soleat, ideoque non sit consentaneum procrastinari obligationem; sicut in Papæ constitutione obligatæ vniuersam Ecclesiam. Aliam rationem adfert idem Nauar. in lib. 1. Consiliorum tit. 2. Consil. 1. nu. 16. quod nullo iure caueatur, vt differatur vinculum legis latæ ab eo qui est Princeps inferior. Verum tamen definitum est in cap. Vniamarum De constit. in 6. ab ea obligatione, non modo ignorantiam inuincibilem excusare; sed etiam vincibilem, nisi hæc excusa aut supina fuerit: cuiusmodi excusationem nõ habere locum in constitutionibus generalibus glossa ibidem annotat ad verbum, Statuta.

153. Duo sunt verò de quibus dubitatur. Alterum, an quod dictum est, legem Papæ, quemadmodum Imperatoris non obligare nisi post duos menses à promulgatione, ita sit accipiendum, vt censeri debeant à peccato excusari illi, qui eo tem-

pore nondum elapso, illam transgrediuntur, scientes latam promulgatam esse. Angelus enim & Sylu. in verbo Lex ille nu. 12. & hic nu. 6. aiunt talem legem statim ligare scientes: & Sotus in 1. De iustitia & iure quest. 1. art. 4. diuersis verbis ait, legem Papæ vel Imperatoris à tempore promulgationis obligare: sed vsque ad duos menses quemque posse ignorantiam se protegere, quoad forum exterius, non quoad conscientiam. Vnde ex horum sententia antedicti censendi sunt peccare.

Nauarrus verò in Enchir. & apertius in lib. 1. Consiliorum, illic in cit. num. 44. & hic in sequenti num. 17. vbi & alios pro se citat; censet non peccare: etiam si consuetudo in ualuerit (ait Nauar. Romæ in eodem Consil. nu. 18.) vt secundum talem legem statim ab illius promulgatione transgressores iudicentur, ac puniantur in foro externo. Quæ posterior probabilior videtur hoc nomine: quod tempus duorum mensum in supra citato Authentico præfixum obligationi legis post ipsius promulgationem, sit velut tempus iudiciatum quæ dantur sub litis, vt suauiter ad legis obseruationem disponatur: & vt lex lata in comuni pro omnibus, incipere possit eodem tempore omnes obligare: ne si alios obliget ante alios, nascatur confusio & rixa inter eosdem subditos. Licet ergo prior sententia probabilior sit in rigore, cum lex eo ipso quod lata est publicè, rationem habeat imperij: tamen ratio allata pro posteriori offendit locum esse benignæ interpretationi, intentionis Papæ, prædictum tempus concedendi quoad forum conscientie.

Explicatio difficultatis. An Papales constitutiones ad vim obligandi, tempus requirunt eodem modo, quo Imperatorie.

154. Alterum dubium est. An sicut in memorato Authentico; cum lex est Imperatoris, quo dicti menses computandi sint ab ea promulgatione quæ facta est in prouincia in qua quisque commoratur: sic computandi sint similiter, quando lex est Papæ: ita vt ea non censetur quem obligare, saltem quoad forum internum, nisi elapsis duobus mensibus ab ipsius promulgatione facta in prouincia, in qua quisque moratur. Ac pro utraque parte plures sūt authores, quos refert Azor. in lib. 3. Moral. in situ. cap. 3. quest. 3. Affirmanti autem fauet, quod Papæ plures, & remotiores prouinciæ subsint, quam Imperatori; durumque videatur dicere omnes leges quæ passim motu proprio à Summo Pontifice sunt Romæ, ligare statim à publicatione facta in Romana Curia. Negantem verò Syluester in verbo Lex confirmat: tum quia non est necesse legem ut vim obligandi habeat, omnium auribus inculcari, ex cap. 1. De postulat. Prælat. atque (prout habet D. Thomas 1. 2. quest. 90. art. 4. ad 2. illi coram quibus lex non promulgatur, ad eam obseruandam obligantur in quantum ad noticiam ipsorum per alios deuenit, aut potuit facta promulgatione deuenire: tum quia in praxi ita habet quoad forum externum in Romana Curia, vt in præced. nu. 33. ex Nauar. attigimus.

Accedit quod cum vt illæ Decretales exiis quæ iure scripto continentur promulgatæ sint in omnibus prouinciis; nullæ pene earum essent quæ obligarent in tota Ecclesia: quod absurdum est. Quo etiam argumento Nauar. in lib. 1. Consiliorum vitur in memorato Consilio, num. 19. Et ad id quod pro altera parte allatum est, respondet consequenter num. 20. quod nisi consuetudo inualuisset in contrarium, sed staretur in solo iure scripto; eadem ratio in re proposita foret constitutionis Papalis & Imperatoris. Quam consuetudinem talem esse quæ fundamento legitimo nitatur, patet: tum quod, vt dixit quidam Ioannes Monachus, Papa habeat pedes plumbeos non plumbeos; hoc est, quod Papa non possit ea facilitate percurrere siue per se, siue per suos Commissarios Christianum orbem, qua Imperator aut Rex potest suæ ditionis prouincias. Tum quod Papa sit Vicarius Christi in spiritalibus, quorum cognoscendorum subditi maiorem curam habere debent, quam temporalium in quibus Imperatori subditi. Tum demum, quod Imperator potestatem suam habeat ad hominibus, qui se illi reges tradiderunt, Infit. De iure naturali §. Sed & quod principi. Papa verò suam potestatem habeat à Christo dicente Matt. 16. Quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis. Vnde consequens est magis consentaneum esse, vt lex Principis habentis suam potestatem dependentem ab omnibus suæ ditionis prouinciis; in his promulgari debeat antequam obliget, quam lex Papæ

in omni-

in omnibus Christiani orbis prouinciis, à quibus non habet suam potestatem.

Addit deinde Nauarr. non esse durum quod constitutiones Papales obligent quidem ante publicationem factam in prouincijs; sed non ante tempus quod vir bonus & prudens arbitratu esse ad hoc sufficiens, vt subditi quibus imponuntur, illas sciant cōsiderā distantia prouinciā, & qualitate legis, & frequentia hominum talis prouinciā habitantiū Romæ, aut uententium eod, & re deuantū inde. Si quos autē contigerit inuincibiliter ignorare publicationē, nemo negat nos excusari: inter quos numerandi nō sunt, qui probè sciunt, aut scire facile potuerunt aliā viā quam per promulgationem factā in sua prouincia. Cæterū dato, quod, vt notat Nauarr. prior opinio magis sit conformis iuri scripto, & posterior consuetudini vsu recepte; adferemus aliquot propositiones, quibus propositum dubium plenius pro praxi explicetur.

Propositiones quibus continetur proposita explicatio.

155. Prima est. Constitutiones Pontificias vsuatque consuetudine receptas, non indigere promulgatione facta in prouincia. Hæc patet, quia leges contentæ in Decreto, & in quinque libris Decretalium, in Sexto, in Clementinis, & in Extranagātibz, ex quibus corpus iuris canonici cōstituitur, nō obligant ex aliqua earum promulgatione facta in prouinciis.

Secunda propositio est. Constitutiones Pontificias, quæ ex anti quo vsu Romæ tantum non alibi promulgantur, non requirere ad obligationem, vt in prouincijs promulgentur. Hæc patet ex regulis Cancellariæ, quæ (vt etiam habet Nauarr. in cit. num. 19.) non publicantur extra Romanam curiam, & ligant omnes degentes extra eam.

Tertia propositio est. Constitutiones Pontificias in quibus Papa exprimit se velle obligare ex eo tempore, quo Romæ facta fuerit publicè earum promulgatio, non requirere ad obligationem vt promulgentur in prouincijs. Hanc esse indubitam asserit Nauarr. in præced. num. 15. Et ratio in promptu est quia tunc legislatoris voluntas obligandi ante factam promulgationem in prouincia, manifesta est: neque de eiusdem ad id potestate dubitari potest: cum sicut legislatoris est determinare cæteras condiciones secundum quas actum aliquem præcipit vel prohibet: ita etiam est determinare conditionem temporis ad quod vult sui præcepti vel prohibitionis obligationem referre.

A idē quod constitutio solemniter edita liget eam scientes, aut scire debentes, antequam alia fiat eius promulgatio, vt notat Panorm. ad cap. 1. De postul. Prælat. num. Quod & ratio docet: quia sciens indubitanter legem impositam esse ab habente legitimam potestatem, & cum intentione obligandi ex tunc; nihil est cur nouam promulgationem expectet: quando quidem eum qui certus est, certiorari vltius non oportet, vt habet 31. Regul. iuris in 6. Et vt arguetur Syluester in verbo lex quæst. 6. in fine; frustra expectatur euentus, cuius nullus effectus. Ad hæc constitutiones Concilij Tridenti sicut & cæterorum Cōcil. generalium, editæ sunt solemniter præsentibz. ex omni natione populi Christiani Prælati, aliisque venerabilibus viris omni fide dignis, quorum auctoritatem populus merito sequi debeat: ita vt ad illarum obligationem, postquā in plenam notitiam uenerunt, opus nō sit speciali promulgatione in prouincia. Et sic ex Nauarr. in sequ. nu. 30. ne Romæ quidem promulgatum vnquam est prædictum Concilium, sed tantum est à Summo Pontifice confirmatum, & Bulla confirmationis publicata.

156. Quarta propositio est. Constitutiones generales Papæ, in quibus ipse non exprimit ex quo tempore velit eas obligare, si quidem ius antiquum includat siue diuinum siue humanum, ad obligationem non requirere vt in prouincia promulgentur, cum ius ipsum antiquum sufficienter talem promulgationem sua obligatione suppleat. Si verò non includat ius antiquum, sed nouum constituant, vt bulla Pij Quinti de censibus, & quædā alię difficile esse statuere, an vt in foro externo, iuxta vsu salicem in Romana curia recepti cuius ante ex Nauarr. meminimus, sicut interno obligent ante factam earum promulgationem. Quam difficultatem Nauarr. in lib. 1. Consil. tit. 2. Consil. 1. num. 32. satis indicauit cum dixit illius determinationem requirere Summi Pontificis sententiam.

Et quamuis idem author significet obligare in foro etiam

interne; tamen pre habilitate rationis caret (vt fatetur Greg. a Valen. 2. 2. disput. 7. q. 5. punct. 5.) opinio contraria Soti in 1. De iust. & iure quæst. 1. art. 4. existimatis non esse credendum, quod iuramenti Pontificis voluntas sit, vt sua constitutio obliget ante quā promulgata sit in prouincia, nisi expresserit tempus in quo vult omnes obligare: vt dicendo ex tunc, prout ex tunc: & ex tunc, prout ex tunc, & omnes vbique obligari. Non caret inquam probabilitate: quia Summus Pontifex interdum exprimens suam constitutionem Romæ promulgatam, omnes statim obligare: aut etiam mitens eam ad Prælatos promulgandam in suis prouincijs, satis indicat quare do nihil tale facit, se non habere in animo eos obligare quibus non fuerit facta promulgatio in ipsorum prouincia: præsertim cum iuri scripto conformis sit supra memorata sententia, existimantium ad Papalis constitutionis, sicut & Imperatorie obligationem requiri promulgationem illius factam in prouincia: neque consistet tali iuri hac in parte esse vniuersè derogatum contrariā cōsuetudine. Quod si in aliqua forte prouincia consuetudo inualuit, vt omnes Papæ constitutiones in ea recipiantur, absque promulgatione ibidem facta; non negabimus eidem consuetudini standum esse in conscientia: sicut neque excusabimus à peccato illarum transgressores, si à maiori parte populi, etiam si non promulgatæ in prouincia, sint receptæ.

Neque Nauarrus Soti sententiam tanquam probabilitate carentem rejicit. Si enim iudicaret carere ea probabilitate, quā iura conscientia possit formari, non desineret in eod. consilio nu. 36. Doctorem, qui de censibus lecturus est, etiam ex officio, non teneri mentionem facere bullæ Pij quinti super ea re editæ, si promulgata non sit in ea prouincia in qua Lectoris munere fungitur. Nec itē statueret in sequen. num. 37. non esse negandam à Confessario absolutionem ei Penitenti qui talibus bullis non obsequitur, iudicans se ad illarū obseruationem non obligari eo quod non sint in sua prouincia promulgatæ, ac Prælati, quorum esset illas promulgare, non modo non promulgent, sed etiam præbeant aliis exemplū cōtraueniendi. Quidquid sit autem, saltem itē Nauarr. ibidem nu. 21. aperte admittit quod expressum est à Caiet. 1. 2. quæst. 90. art. vlt. ad ignorantiam inuincibilem, quæ à peccato excuset dictarum constitutionū transgressores eas nescientes sufficere vt postquam Romæ promulgatæ fuerunt, Romana curia non curauerit promulgationem ad Ecclesias cathedrales peruenire: vel Prælati, ad quos illæ directè fuerint, non curauerint eas suis Ecclesijs insinuare.

157. Quinta propositio. Constitutiones Pontificias quibus priuilegia & aliæ gratiæ reuocantur, non habere vim donec denuntiata fuerint, extiterintve certò note, non solum in eadem prouincia, verum etiam illis quorum ius est. Hanc pro certissima habendā esse annotat Sotus in 1. de iust. & iure, quæst. 1. art. vlt. & communem esse sententiam interpretum vtriusque iuris habere ex Felino & abbate Azor in 1. par. lib. 5. cap. 3. quæst. 6. Addens eam sic intelligendam esse: vt si priuilegium datum sit priuato, nō intelligatur sublatum, donec lex ipsum abrogans, sit et denuntiata: vel manifesta: sin concessum sit ob certi pij loci aut seminarij commodum, non desinat quousque lex ipsum tolleas, denunciata sit vel toti collegio, vel ijs qui curam illius gerūt. Quod si toti alicui dicecessi aut prouinciæ fuerit concessum, non videatur extinctum donec abrogatio sit nota in locis quæ illic sint cæterorum capita. Verū tamen quia priuilegiorum vis pendet ex voluntate conferentis, si Papa expresse vellet reuocationem illorum statim valere, ea ante factā ipsius promulgationem iis quorū interest, valere: vt habent Syluester & Fumus in verbo Gratia: ille nu. 4. & hic num. 6. Sotus autem ex hac propositione colligit, habentem priuilegium per quod absolui possit à reservatione, illo reuocato posse antequam reuocatio sit ipsi manifesta vti eodem sine culpa, valdeque absolui.

158. Sexta propositio, quam ex Panorm. ad cap. Cognoscentes De constitut. Sotus habet in citato artic. vltimo. Lex rescindens contractum, vim habet statim ac facta est illius promulgatio: irritusque est idem contractus, etiam factus ab ignorante inuincibiliter legem huiusmodi esse promulgatam. Verū tamen, vt idem Sotus addit: quia inter contractus sunt aliqui, vt matrimonium & nonnulli alij, qui sine iniuria dissolui nequeunt: tales non debent interdici lege, nisi quæ vigere incipiat

cum promulgata fuerit in prouincia. Vnde concilium Trid. sess. 24. cap. 1. De reformat. matrimonij, decretum quod irritat clandestinum matrimonium præcipit publicari, & explicari populo in singulis parochialibus Ecclesijs, & tempus obligationis eiusdem in vnaquaque parochia decernit esse post triginta dies numerandos à die primæ publicationis factæ in illa ipsa parochia.

Septima propositio. Constitutiones nouæ, quibus antiquæ, seu iam antea editæ, reuocantur, vim suam habent statim ac publicatæ sunt. De hac Azor. in cit. cap. 3. quest. 7. Patet autem quia lex non obligat, nisi ex voluntate Principis: vnde statim atque ille vult & declarat se velle vt lex non obliget, cessat obligatio.

Quartum requisitum ad legis humanæ obligationem: vt sit vsu subditorum recepta.

160. Hoc probatur ex cap. In istis distinct. 4. §. leges: vbi leges dicuntur firmari, cum moribus vrentium approbantur: & ratio optima tangitur. Nimirum, quia vt lex firmata abrogatur moribus vrentium in contrarium, id est, cõtrario vsu (consuetudo enim rationabilis & legitime præscripta tollit legem, ex cap. est. De consuet.) sic moribus vrentium, seu legis vsu, ipsa firmatur, vimque accipit ligandi subditos: atque adeo non vsu sed ex eo, quod subditi se illi non accõmodent sed perinde agant ac solebant ante legem, suspenditur illius obligatio. Probatur idem ex lege De quibus ff. De legibus: cuius verba sunt, Nam cum ipsæ leges nulla alia de causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sint.] probatur denique ratione. Nam vt argumentatur Nauarr. lib. 1. consil. tit. 2. consil. 1. num. 24. tum in Enchir. cap. 23. num. 41. Lex fertur ac promulgatur cum conditione, si per maiorem saltem populi partem recipiatur: prout est sententia ab V. I. Doctoribus approbata, vt ex Abbate & Felino ad cap. 1. De treuga & pace habet Azor. in eodem lib. 5. cap. 4. quest. 1. idemq; habet Couarr. in lib. 2. var. resol. cap. 16. num. 6. vers. 5. Cuius quidem sententia fundamentum esse potest, quod non expedit reipub. homines quo ad communiter ita gubernari, vt renitentes atque inuiti adigantur ad aliquid faciendum, quod alioqui nec naturali, nec diuina lege præstare tenentur. Item quod præsumendum sit, legem, quæ à Repub. non recipitur, minime eidem conuenire, nisi appareat contrarium. Accedit quod iusta causa à peccato excuset transgressores legis humanæ, iuxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 96. art. 6. Iustam causam autem videatur quis ex eo habere non seruati ad legem humanam, quod ea ab alijs nec seruetur nec cepta sit seruari. Cum enim lex communem vilitatem respiciat, conseruetque inter subditos equitatem: auctor illius non est censendus velle, vnum aut alterum subditum obligare ad id seruandum, quod cæteri subditi non seruant, nec seruare cõperunt.

Quod verò aliqui dicunt conditionem istam habere quidem locum in constitutionibus Imperatoris & relliquorum Principum secularium: non ite in constitutionibus Papæ: quoniam hic à Christo immediatè: & illia populo suam auctoritatem habent. Id inquam non videtur sufficiens fundamentum. Nam licet laicus Princeps potestatem conuendi leges accepit à populo: eam tamen accepta, ipse solus est superior, in quo ea residet ex §. Sed & quod Principi Institur. De iure naturali, gentiũ, & ciuili. Deinde Papa quidem à Christo, non à populo habet suam potestatem: sed, sicut de fili tr. adit. loquitur in 2. ad Corinthios cap. 13. D. Paulus, habet ad ædificationem, seu populi sibi commissi vtilitatem: non ad destructionem. Vnde tam in iure canonico quam in ciuili, quod ex dictis patet, expressum est, ad obligationem legis requiri, vt sit vsu recepta: immo & ipsam receptam abrogari per contrariam consuetudinem, sicut habetur tum ex citata lege De quibus, tum ex cap. vlt. De consuetudine.

161. Sed obicitur aliquis: quod si ad obligationem legis requiratur vt recepta sit à populo, sequatur potestatem Superioris legem condentis pendere ex inferiorum arbitrio: quæ obiectio querit explicationem dubij, an consensus populi legem admittentis, requiratur, vt ea post promulgationem obliget. De quo in vtrique partem auctores refert Gabriel Vasquez ad 1. 2. D. Thomæ disp. 156. cap. 5. negantem merito sequens: quia si facta promulgatione lex non haberet vim obligandi

nisi consentiente populo, talis consensus maioris virtutis esset quam potestas Principis: quando quidem posset in ipso vsu eam omnino impedire. At id absurdum est, cum Princeps tanquam caput populi, omne ius imperandi habeat, pensetque ipsum sit huius regimen, sicut in corpore humano pene caput est regimen cæterorum membrorum. Itaque propositæ obiectioni respondetur: quod dicitur ad obligationem legis requiri vt recepta sit à populo, non esse sic accipiendum quasi Superior sua lege obligare non possit, nisi interueniente subditorum consensu: sed quod vt obligatio legis perseveret, ea firmari debeat moribus vrentium. Etenim Superior non obseruans potest per suos executores compellere ad obseruationem: quæ compulsi si nullum sortiantur effectum, venientibus sicut malisose subditis, lex nihilominus obligat quantumvis recepta non sit. Idemque iudicium est, si Princeps velit compellere, sed nequeat: quia non receptio, sicut & consuetudo, ad tollendam obligationem legis, requirit vt Princeps illam sciat, nec impediat cum possit: sicque de illius voluntate, saltem tacita, talis obligatio cesset: alioqui perinde libera esset subditis obseruatio legis ac obseruatio consilij, nihilque interesset inter præceptum & consilium. Hęc doctrina, est Sylu. in verbo lex quest. 6.

Responsio ad aliquot interrogationes quæ de non receptione legis fieri possunt.

162. Varii potest hic. An peccent qui non seruant legem iustam promulgatam. Respondendum est peccare, nisi ignorantia inuincibilis, aut iusta aliqua causa eos excuset: vel non seruent Superiore sciente ac valente cogere, nec cogente seruire: in quo quidem casu Superior ipse videtur eam suspendere vel tollere, iuxta comminam (vt habet Nauarr. libro 1. Consil. tit. 2. Consil. primo num. 25.) sententiam Doctorum relatorum à Felino ad cap. 1. De treuga & pace num. 7. Itemque si totis decem annis à promulgatione nec seruata sit, nec cepta seruari à maiori parte totius communitatis: non enim ligat lex quæ decennio recepta non est vt afferit Nauarr. ibidem post Felnum in seq. num. 13. referentem alios in eadem sententiam. Vnde Nauarr. ipse postea num. 32. infert cõstitutiones Concilij Trid. notas (aliud est de antiquis per ipsum renouatis, quæ suam priorem obligandi vim retinent) non ligare in Polonia degentes, etiam si eas sciant: non quidem eo quod non sint illic promulgatæ, sed eo quod non sunt receptæ a principio, neque per decennium postea.

Circa quæ aduerte ex Syluest. in verbo Consuetudo quest. 7. non recipientes legem humanam sciente & tolerante legislatore, peccare duobus aut tribus primis actibus, quibus illam transgrediuntur, non autem reliquis: propterea quod ex præcedentibus illis, sufficienter apparet legislatoris voluntas, legem ipsam suspendendi aut tollendi. Qui verò transgrediuntur nesciente legislatore, vel non valente ad obseruationem cogere, cum velit: per decennium peccant transgrediendo; postea autem (nisi lex eadem à Superiore innovetur) ob præscriptionem longi temporis quæle in proposito decennium censetur esse, excusantur à peccato.

Queritur potest 2. In quo consistat non receptio legis per quam obligatio ipsius suspenditur. Respondendum est iuxta Nauarr. ibidem num. 26. consistere in destitute: seu in non vsu ipsius legis, dum accidit casus in quo obseruanda sunt: adeo vt lex non tollatur per ipsius non vsu, etiam plurimorum annorum, cum is fuerit absque illius contrauentione: legique non receptio, de qua hic agitur, contingat solum dum adest casus in quo illa obligat, nec seruat à tota communitate: vel saltem, iuxta receptam, vt habet Nau. in Enchir. cap. 23. nu. 41. sententiam: à maiori parte ipsius.

163. Queritur potest 3. Quænam communitas intelligenda sit in re proposita, cuius maiorem partem oportet recipere legem, vt ea obliget. De qua quest. Gregor à Valen. ad 1. 2. dist. 7. quest. 5. sub finem puncti 5. ait male se audire, quam dicere sententiam: nam difficilis est: cum ex vna parte videatur omnino intelligenda tota communitas populi cui lex imponitur: siquidem nemo negabit quin si lex imposta sit alicui collegio, ab omnibus vel à maiori parte illorum qui de eodem sunt, recepta esse debeat, vt obliget. Similiter si lata sit alicui dicitur, debeat esse recepta ab omnibus vel à maio-

parte illorum qui de ea sunt. Ex altera parte uero non uideatur tota dicta communitas intelligi possit: cum alii qui leges quæ à Summo Pontifice, uel à Concilio generali pro tota Ecclesia cõduntur, nequirent tolli per non receptionem in aliqua prouincia, nisi maior totius Ecclesiæ pars non reciperet similiter: quod est contra communem existimationem: quam secutus Nauarrus dixit, ut ante retulimus, Polonos in Polonia egeres ab obseruatione nouarum constitutionum Concilii Trid. excusari per non receptionem illarum: non quidem in tota Ecclesia, sed in Polonia. Nec solum est difficultas quæstio, sed tantum momenti ut Summi Pontificis explanationem optare possit, quam iudicium præcipit: & debeamus. Nihil autem obstat, quin tanquam probabile ad moralem certitudinem sufficeret, admittamus quod idem Gregorius à Valens respondet: communitatem in hac re intelligendam esse indistinctam, siue sit tota ea cui lex præfigitur, siue sit aliqua pars ipsius lætè patens, quam sapientes probique uiri ardua illius conditione, legisque ratione, sentiant in uiculis periculosum esse obligari lege quam non accipiat. Itaque res hæc ut & multæ aliæ in morali disciplina, pendet ex prudentium iudicio per inspectionem eorum circumstantiarum, quæ variantur, nec semper ubique sunt eadem.

164. Quæri potest quarto. An ad eam de qua agimus non receptionem legis, requiratur necessitas, ut e uerbo uel scripto, alio uel actu possit improbare receptaque sit à maiori parte communitatis. Respondendum est, id non requiri necessarium, sed sufficere ut tempore ad id sufficeret, maior pars communitatis sit non uel tali lege, casibus de quibus ipsa disponit occurrentibus: quia id eam sufficit ut eadem censetur non firmata uel.

Quæri potest quinto. An lex perinde cesset obligare ex eo quod per ignorantiam recepta non sit, ac cum recepta non est: quia populus tam sciens noluit seruare. Respondetur ex eodem Nauarr. in eodem consilio l. num. 27. perinde esse in hac re, siue non usus legis cum contrarietate, casibus de quibus disponit occurrentibus, sit exigentia. siue sit ex certa scientia: quia iura supra citata, ex quibus habetur legem eneruari per illius non receptionem à subditis, generaliter loquuntur nulla facta distinctione, non recipiunt scienter uel ignoranter: & ubi ius non distinguit, nec nos distinguere debeamus.

Quæri potest sexto. An paria sint legem reuocari à legislatore, & eam non recipi à subditis. Respondetur ex eod. Nauarr. in sequen. num. 28. non esse paria: quia lex à Principe reuocata extinguitur: unde ut obligandi uim denuo obtineat, debet reuocari. seu iterum à Principe ferri. Lex uero iam lata & promulgata, sed non recepta uel non, nondum extincta est: sed tantum quoad minus suspensa: ita ut nihil sit opus à legislatore eam denuo ferri, si populus mutata uoluntate illam recipiat.

Vnde idem Nauarr. deducit duo corollaria notata digna. Alterum est, leges Concilii Trid. nouum ius inducentes, licet nondum sint receptæ in aliquibus terris, in quibus nouum est eas esse constitutas, non perisse nec reuocatas esse quoad easdem terras, sed quoad minus suspensas: ita ut uim ligandi habituræ sint, simul ac communitates earumdem illas receptorint. Alterum est, legem quæ non est recepta in aliqua terra, propterea quod in ea ignoratur, simul ac fuerit ibi nota & recepta perinde obligare eos qui talem terram incolunt, ac si fuisset à principio recepta.

Quæri potest septimo. An requiratur expressas Principis consensus in non receptionem legis, ut hæc uel obligandi causetur. Ad quod respondendum est per auctores quorum meminit Azor. i. part. lib. 5. cap. 4. quæst. 2. sufficere tacitum: quo sciens legem suam non recipi, non uiget illius obseruationem, prout possit si uellet.

165. Quæritur octauid. An ut lex in nihil recepta ad nihilum obligat, si in una sola parte recepta, ad eam solam partem obliget. Cui quæstioni ex Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 62. respondendum est affirmatiue: nempe legem in una sola parte receptam, ad nihilum quoad reliquas partes non receptoras, obligare: sicque fieri ut aliquor leges obligent quoad solam dispositionem principalem, illud de quo principaliter statuitur, non autem quoad penam quam adiungunt: aut etiam quoad unam partem penæ, non quoad aliam: quia fieri po-

test, ut acceptetur quoad unam, non quoad alteram: ut quoad irrationem contractus, non quoad penam excommunicationis uel exilij: uel quoad culpam, saltem mortalem. Vnde exempla apud eundem auctorem.

166. Restat adhuc explicatio quæstionis. An præter ante dicta, lex humana ut obligandi uim habeat necessarius requirat quod sit scripto tradita. Quicquid sit de foro externo, ad quod maxime respiciunt iuris interpretes de hac re diligentes, ut meminit Azor. in eod. lib. 5. cap. 2. quæst. 5. in foro conscientie talis conditio nullo modo uideatur ad obligationem legis necessaria: Tum quia consuetudinem habet legis in foro conscientie: nec tamen consuetudo scripta est: Tum quia ex cap. In illis distinct. 4. leges insinuuntur dum promulgantur. Fieri autem potest ut lex sit solemniter promulgata & non scripta. Tum demum quia in cap. Consuetudo distinct. 1. sic dicitur: Consuetudo est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur cum deficit lex: nec differt a scriptura an ratione consistat, quoniam & legem ratio comitatur. Et in cap. Institutionis 25. quæst. 2. dicitur: Institutionis nostræ decreta, quæ sunt privilegij & ordinatione disposita, perpetua stabilitate & sine aliqua constitutione reformatione seruari: siue quæ scripto decreuimus, siue quæ in nostra præsentia uidentur esse disposita.

Si opponas quod in cap. Lex, distinct. 1. dicatur: Lex est constitutio scripta: & Institutis De iure naturali gentium & ciuili §. Constat, dicatur: Constat autem ius nostrum quo utimur, aut scripto, aut sine scripto. Scriptum autem ius, est lex, &c. Adde & poni eodem iterum differentiam inter legem & consuetudinem, quod hæc non scripta, & illa scripta sit. Respondetur, hæc eo tantum pertinere, ut iudicetur in quo lex ordinariè differat à consuetudine: quia ordinariè lex est scripta & consuetudo non scripta. Perpetua uero inter utramque differentia in eo potius constitui potest, quod lex habeat uim suam ex ordinatione Principis ualentis obligare suos subditos: & consuetudo ex legitima præscriptione, de qua in sequentibus cum de ipsa consuetudine.

CAPVT XVII.

De illis quos lex humana obligat.

SUMMARIUM.

167. Lex humana obligat omnes legislatoris subditos non modo peccatores, sed etiam iustos.

168. Quatenus obliget ipsum quoque legislatorem, & modus quo hic obligatur suis legibus.

169. Quæ ratione soluenda sint quæ adferuntur ad negandam in principe talem obligationem.

170. De eo, quod dicitur non obligare subditum legislatoris extra huius territorium.

171. Modi quibus lex obligat non subditum legislatoris.

172. Per quos quatenus obligetur legibus loci in quo uersatur.

167. Doctrina est D. Thomæ in 1.2. quæst. 69. art. 5. quod cum lex duo includat, nimirum esse regulam, & uim habere coactiuam: dupliciter aliquem subditi legi humane, illaque obligari: uno modo tanquam decretum, seu, ut ipse loquitur, regulatum: alio modo tanquam coactum. Et quoad priorè subiectionis modum, legem humanam ligare omnes qui subdiciuntur potestati eius à quo fertur, non item alios. Quæ ad posteriorem autem ligare quidem subditos malos quorum uoluntas discordat à lege, non item bonos quorum uoluntas cum lege consentit: quandoquidem coactio includit repugnantiam uoluntatis: unde in priora Timothei. cap. 1. ait Apostolus, Lex non est iusto posita, sed iniustus.

Quod caue accipere quasi sensus sit, iustos omnes liberos esse ab obligatione humanarum legum. Is enim error est Beguardorum & Beguinarum, & postea Lutheri, damnatus: tum in Concilio Vienensi sub Clemente 5. an Clemente. Ad nostrum De hæreticis: tum in Concilio Trid. sess. 6. can. 20. Sensus autem uerus est, quem ex D. Chrylost. homil. 2. in eam D. Pauli epistolam Alphonfus à Castro in lib. 1. De lege penali sub initium sexti cap. adfert, & præclare confirmat: iusto non dari legem ut cogatur ad illius obseruationem, quia uirtutis amore, non timore penæ mouetur ad bonum: hoc enim est quod idem Apostolus ad Galatas 5. indicat inquit: Quod